

Η λήξη του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου και οι μεταπολεμικές ρυθμίσεις

Στα τέλη του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου εκπρόσωποι των νικητών συγκεντρώθηκαν στο Παρίσι (συνέδριο της Ειρήνης ή συνέδριο του Παρισιού, Ιανουάριος 1919-Ιανουάριος 1920) για να συζητήσουν τους όρους των συνθηκών ειρήνης.

Οι ηττημένοι, οι ουδέτεροι και η Σοβιετική Ένωση δεν κλήθηκαν. Οι αποφάσεις καθορίστηκαν από την ανάγκη αναδιαμόρφωσης του πολιτικού χάρτη της Ευρώπης, την επιδίωξη της Γαλλίας να εξουθενώσει τη Γερμανία και την επιθυμία των Δυνάμεων να εγκλωβίσουν το νέο σοβιετικό καθεστώς της Ρωσίας. Επίσης, σημαντικό ρόλο έπαιξε η αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών, κεντρική ιδέα των 14 σημείων του Αμερικανού προέδρου Ουίλσον, σύμφωνα με την οποία σε κάθε λαό αναγνωριζόταν το δικαίωμα να αποφασίζει μόνος του για το μέλλον του.

Η **συνθήκη των Βερσαλλιών** (Ιούνιος 1919) υποχρέωνε τη Γερμανία να παραχωρήσει εδάφη της στη Γαλλία, στο Βέλγιο, στη Δανία και στις νεοσύστατες Πολωνία, Τσεχοσλοβακία και Λιθουανία, να αναγνωρίσει τη Ρηνανία και το Σάαρ (γερμανικές περιοχές στα γαλλογερμανικά σύνορα) ως αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη, να πληρώσει βαριές πολεμικές αποζημιώσεις, να εγκαταλείψει τις αποικίες της και τα εδάφη που είχε κερδίσει από τη Ρωσία με τη συνθήκη του Μπρεστ-Λιτόφσκ και να περιορίσει στο ελάχιστο τις ένοπλες δυνάμεις της, ουσιαστικά να αφοπλιστεί.

Η **συνθήκη του Αγίου Γερμανού** (Σεπτέμβριος 1919) εξανάγκασε την Αυστροουγγαρία να αναγνωρίσει την ανεξαρτησία της Ουγγαρίας, της Τσεχοσλοβακίας, της Γιουγκοσλαβίας και της Πολωνίας και να παραχωρήσει σε αυτές πολλά εδάφη. Έτσι, η Αυστροουγγρική αυτοκρατορία διαλυόταν.

Η **συνθήκη του Νεϊγύ** (Νοέμβριος 1919) υποχρέωνε τη Βουλγαρία να παραιτηθεί από κάθε διεκδίκησή της στην Α. Μακεδονία και τη Δ. Θράκη (τα εδάφη αυτά δόθηκαν στην Ελλάδα) και να παραχωρήσει εδάφη της στη Ρουμανία και στη Σερβία. Παράλληλα, προβλεπόταν η δυνατότητα αμοιβαίας ανταλλαγής πληθυσμών ανάμεσα σε Ελλάδα και Βουλγαρία.

Η **συνθήκη του Τριανόν** (Ιούνιος 1920) υπαγόρευσε στην ανεξάρτητη Ουγγαρία να παραχωρήσει εδάφη στην Τσεχοσλοβακία, στη Ρουμανία και στη Γιουγκοσλαβία.

Η **συνθήκη των Σεβρών** (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920) επιβλήθηκε στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Ο σουλτάνος παραχωρούσε την κυριαρχία της Μεσοποταμίας (σημ. Ιράκ), της Παλαιστίνης και της Υπεριορδανίας (σημ. Ιορδανία) στη Βρετανία, ενώ της Συρίας και του Λιβάνου στη Γαλλία. Το Κουρδιστάν και η Αρμενία θα γίνονταν ανεξάρτητα κράτη. Τα νησιά Ίμβρος, Τένεδος και η Θράκη μέχρι τα πρόθυρα της Κωνσταντινούπολης παραχωρούνταν στην Ελλάδα. Επίσης, ο σουλτάνος αναγνώριζε επίσημα την ελληνική κυριαρχία στα νησιά του Β. και Α. Αιγαίου και η Ιταλία παραχωρούσε στην Ελλάδα τα Δωδεκάνησα, εκτός από τη Ρόδο. Η Αντάντ ανέθετε στην Ελλάδα τη διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης για πέντε χρόνια. Στη συνέχεια, οι κάτοικοι της περιοχής θα αποφάσιζαν με δημοψήφισμα για

Τα «14 σημεία» του Αμερικανού προέδρου Ουίλσον

Ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ουίλσον, απευθυνόμενος, τον Ιανουάριο του 1918, στο Κογκρέσο της χώρας του, προσδιόρισε τους λόγους για τους οποίους οι ΗΠΑ θα έπρεπε να πάρουν μέρος στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, δίνοντας, ταυτοχρόνως, και το όραμά του για τον μεταπολεμικό κόσμο. Το κείμενο αυτό έμεινε γνωστό ως τα «14 σημεία» του Ουίλσον.

1. Η διπλωματία και οι συνθήκες να γίνονται φανερά.
2. Να είναι ελεύθερη η ναυσιπλοία σε όλες τις θάλασσες.
3. Να καταργηθούν τα οικονομικά σύνορα ανάμεσα στα κράτη.
4. Περιορισμός των εξοπλισμών.
5. Τα προβλήματα των αποικιών να ρυθμιστούν με βάση τα συμφέροντα των λαών.
6. Να εκκενωθεί η Ρωσία και να επιδειχθεί καλή θέληση προς τη χώρα αυτή.
7. Αποκατάσταση του Βελγίου.
8. Ανάκτηση από τη Γαλλία της Αλσατίας και της Λορένης.
9. Τα ιταλικά σύνορα να διευθετηθούν με βάση την αρχή των εθνοτήτων.
10. Αυτόνομη κρατική υπόσταση για τους λαούς της Αυστροουγγαρίας.
11. Εδαφική ακεραιότητα για τα βαλκανικά κράτη.
12. Αυτόνομη κρατική υπόσταση για τους λαούς της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και ελεύθερη διέλευση από τα Δαρδανέλια.
13. Μια ενιαία και ελεύθερη Πολωνία.
14. Να δημιουργηθεί ένας σύνδεσμος των εθνών.

Πηγή: Jack Watson, *European History 1815-1941*, Λονδίνο 1981, σ. 243.

1. Η Ευρώπη μετά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, σύμφωνα με τις αποφάσεις του συνεδρίου του Παρισιού.

την τύχη της. Τα Στενά τέθηκαν υπό διεθνή έλεγχο. Έτσι, η Οθωμανική αυτοκρατορία διαλυόταν.

Η προσδοκία αποφυγής νέων συγκρούσεων οδήγησε τις νικήτριες χώρες στη δημιουργία της Κοινωνίας των Εθνών (ΚτΕ), ενός διεθνούς οργανισμού όπου θα μπορούσαν να απευθύνονται τα κράτη για να επιλύουν ειρηνικά τις μεταξύ τους διαφορές. Ωστόσο, κάθε κράτος-μέλος της Κοινωνίας των Εθνών είχε δικαίωμα να ασκήσει βέτο (αρνησικυρία), εμποδίζοντας τη λήψη μιας απόφασης, αλλά και να μη συμμορφωθεί προς τις υποδείξεις που θα του γίνονταν. Τα δύο αυτά στοιχεία έμελλε να λειτουργήσουν διαλυτικά για την Κοινωνία των Εθνών.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να μελετήσετε την πηγή. Σε ποιο βαθμό εφαρμόστηκαν οι διακηρύξεις του προέδρου Ουίλσον στις συνθήκες που υπογράφηκαν μετά τον πόλεμο;
2. Ποιες από τις συνθήκες που υπογράφηκαν μετά το τέλος του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου αφορούσαν και την Ελλάδα και τι προέβλεπε καθεμιά από αυτές; Η Ελλάδα έχασε ή κέρδισε εδάφη; Πριν απαντήσετε, να μελετήσετε τον χάρτη της σ. 99.
3. **Διαθεματική δραστηριότητα:** Να διαβάσετε το βιβλίο *Ουδέν νεώτερον από το δυτικό μέτωπο*, να δείτε την ομώνυμη ταινία και να οργανώσετε σχετική παρουσίαση στην τάξη σας.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ...

Ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος στον κινηματογράφο

- ✓ Τσάρλι Τσάπλιν, *Παρουσιάστε αρμ* (1918). Ένας απλός ανθρωπάκος πηγαίνει στον πόλεμο φιλοδοξώντας να γίνει ήρωας.
- ✓ Λουίς Μίλστοουν, *Ουδέν νεώτερον από το δυτικό μέτωπο* (1930). Ταινία βασισμένη στο ομότιτλο έργο του Ε.Μ. Ρεμάρκ.
- ✓ Στάνλεϊ Κιούμπρικ, *Σταυροί στο μέτωπο* (1957). Η σημαντικότερη, ίσως, ταινία για τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο.
- ✓ Μάριο Μονιτσέλι, *Ο Μεγάλος Πόλεμος* (1959). Η καλύτερη ιταλική ταινία για τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο.
- ✓ Ντέιβιντ Λιν, *Ο Λόρενς της Αραβίας* (1962). Ο ξεσηκωμός των Αράβων από τους Βρετανούς κατά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο.
- ✓ Πίτερ Γουέρ, *Καλλίπολις* (1981). Η συμμετοχή μιας μονάδας Αυστραλών στην εκστρατεία της Καλλίπολης.
- ✓ Ζαν Πιερ Ζενέ, *Οι ατέλειωτοι αρραβώνες* (2004). Βασισμένο στο ομώνυμο βιβλίο του Σ. Ζαπριζό.

2. Η Ελλάδα μετά τις συνθήκες Νείγυ και Σεβρών.

Ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο θυμόμαστε ότι...

- ✓ κύρια αίτια του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου ήταν ο ιμπεριαλισμός, ο εθνικισμός και ο милитаризм: τα αντίπαλα στρατόπεδα ήταν η Αντάντ με τους συμμάχους της και οι Κεντρικές Δυνάμεις με τους δικούς τους συμμάχους: τελικά η σύγκρουση κρίθηκε υπέρ της Αντάντ
- ✓ ο Ελ. Βενιζέλος και ο Κωνσταντίνος, εκφράζοντας διαφορετικές πολιτικές, διαφώνησαν για τη στάση της Ελλάδας απέναντι στον πόλεμο: η σύγκρουσή τους οδήγησε σε έναν ακήρυχτο εμφύλιο πόλεμο, τον Εθνικό Διχασμό
- ✓ στη διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου έγινε σοσιαλιστική επανάσταση στη Ρωσία που οδήγησε στην ίδρυση του πρώτου σοσιαλιστικού κράτους του κόσμου
- ✓ μετά το τέλος του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου οι νικήτριες χώρες της Αντάντ επέβαλαν στους ηττημένους εξοντωτικούς όρους, υπονομεύοντας, έτσι, την ειρήνη, δημιούργησαν πολλά νέα κράτη και ίδρυσαν την Κοινωνία των Εθνών, ένα διεθνή οργανισμό που θα προσπαθούσε να αποτρέψει μελλοντικούς πολέμους μεγάλης κλίμακας.